

GRAVURĂ ȘI CARTE DIN COLECȚIA
MUZEULUI NAȚIONAL BRAN

EUGENIA TOMI
MARIA-CRISTINA POP*

Prezentare generală. Branul, acolo unde poezia naturii se întâlnește cu visul romantic, gândurile te fac să încerci reconstituirea istoriei prin punerea în valoare a patrimoniului cultural de mare valoare artistică istorică și documentară. Documentele ce exprimă existența, zburciumul tumultos al faptelor și rosturilor celor care au însuflețit locul sunt numeroase, începând cu privilegiul acordat la 19 noiembrie 1377 de Ludovic I de Anjou, în care se arată că brașovenii „nesiliți și neconstrânși și de bună voie au promis în mod generos și unanim de a construi un nou fort în Bran de a-l face cu propriile lor osteneli și de a tăia pădurea acolo în lung și în lat”¹ pentru a fortifica trecătoarea ca o necesitate de ordin militar și economic.

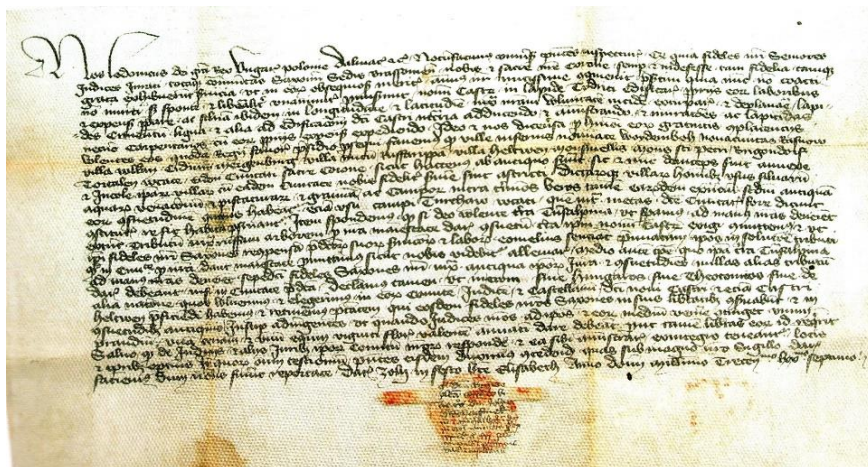

Fig. 1. Actul privind construirea Cetății Bran, 19 noiembrie 1377.

* Muzeul Național Bran.

¹ Emil Micu, *Castelul Bran*, București, 1957, p. 9.

La 1 Decembrie 1920, Brașovul donează Cetatea Bran Reginei Maria a României în semn de prețuire pentru contribuția suveranei la Marea Unire. „Azi, Consiliul orașenesc al orașului Brașov – se precizează în actul de donație – ca corporațiune înzestrată cu agendele reprezentanței orașenești, am decis unanim în ședința festivă de azi să dăruim Majestății Sale reginei Maria a României Mari străvechiul castel al Branului atât de bogat în amintiri istorice”².

Peste ani, în februarie 1930, regina Maria își amintește cu nostalgie momentul în care Branul, „mica cetate uitată dincolo de zăvoarele munților”³, a intrat în viața sa. „Sunt mulți ani de atunci, într-o excursie peste graniță îl văzusem stând într-o singură nebună pe stâncă care e înălțat și-mi fluturase prin minte ce încântare ar fi fost să stăpânesc o asemenea fortăreață și să o prefac într-un cămin. Ce basm ar fi însemnat să chem la viață un mic castel medieval, o adevărată poveste de zâne. Și lucrul de necrezut s-a întâmplat după doi ani de la război, autoritățile orașului Brașov au venit la mine într-o delegație solemnă și mi-au oferit castelul de la Bran, ca dar deplin, să fie întreg al meu”⁴.

Fig. 2. Act de donație a Castelului Bran către Regina Maria, 1 Decembrie 1920.

² Actul de donație a Castelului Bran de către orașul Brașov reginei Maria, Muzeul Național Bran.

³ Regina Maria, *Casele mele de vis* în „Boabe de grâu” nr. 2, aprilie 1930, p. 66.

⁴ *Ibidem*.

La Castelul Bran, regina Maria, între 1920-1938, a făcut modificări în dorința de a-l transforma într-o modernă reședință de vară, colecționând o serie de obiecte valoroase aduse din diferite colțuri ale lumii: ceramică, argintărie, mobilier, textile, cărți, icoane, tablouri, obiecte din sticlă etc.

După naționalizarea din 1948, cele mai multe piese din colecția regală au fost conservate și valorificate de muzeul din Bran, înființat în 1957. Colecția de carte cu valoare bibliofilă era etalată de regina Maria în biblioteca regală a Castelului Bran din Salonul de Muzică de la etajul al III-lea al edificiului.

Fig. 3. Salonul de Muzică cu Biblioteca. Castelul Bran, perioada interbelică.

Datorită condițiilor improprii de conservare, umiditate și temperatură variabile, de obicei cu valori mari ale umidității, colecția de carte regală a fost mutată din Castelul Bran în clădirile Văzii Medievale Bran, apoi în Casa „Principesa Ileana” și din nou, în 2009, în clădirile Văzii Medievale Bran.

La 1 iunie 2018, colecția de carte cu valoare bibliofilă a fost ambalată și transportată, numai cu personal instruit, sub directă supraveghere a conservatorului și a gestionarului, cu mijloace care să asigure securitatea și protecția patrimoniului, în noul sediu din Bran, str. Aurel Stoian nr. 14, unde s-a reorganizat în noul depozit de carte.

S-a ales un depozit închis, renovat, uscat, dezinfectat, controlat de către comisia de verificare a stării de conservare a bunurilor culturale, cu un microclimat stabil, fără oscilații (UR <50% și a T <20° C), cu un mobilier funcțional din materiale ușoare și neutre din punct de vedere chimic, compatibile, care să asigure cele mai bune condiții de protejare-așezare, acces și mânăuire a volumelor, adaptat parametrilor fizici și morfologici ai colecțiilor destinate conservării în timp.

Fig. 4. Biblioteca regală amenajată la Casa „Principesa Ileana”, 2003.

S-a ales un sistem de așezare care să permită folosirea integrală a spațiului de depozitare și o bună conservare a cărților și anume, așezarea pe formate, utilizată în organizarea depozitelor închise în care are acces doar gestionarul, care le pune la dispoziția personalului de specialitate.

A fost întocmit și catalogul topografic al colecției de carte cu valoare bibliofilă.

Fig. 5. Biblioteca regală, Secția de istorie „Regina Maria”, 2019.

Carte cu valoare bibliofilă. Biblioteca regală de la Muzeul Național Bran cuprinde 1.441 volume legate în piele, pânză, carton, cu forzațuri de mătase, hârtie marmorată, cu informații și decor în aur, cu tranșa aurită sau marmorată, cu dedicații și ex-libris-uri, volume de lux, ediții rare, princeps, cărți și reviste din literatura română și universală, volume cu diverse problematice: religie, artă, istorie, modă, grădinărit etc.

Această bibliotecă etala și o parte din cărțile bibliotecii de la Coburg, moștenite de la mama reginei Maria, marea ducesă Maria-Alexandrovna a Rusiei, ducesă de Edinburgh, apoi ducesă de Saxa-Coburg-Gotha.

Fig. 6. Jacques Naurouze, Les Bardeur-Carbansane. L'Otaje, vol. 4, 1893 – decorată cu motive vegetale aurite, ex-libris Coburg.

O parte dintre volume a fost clasată în patrimoniul cultural național, în categoriile fond și tezaur.

Talentată și spontană peste tot ce însemna eticheta ei nobiliară, regina Maria a fost numită în epocă „regina artistă”, fiind deopotrivă pictoriță, fotograf, designer de interioare și mai ales scriitoare. În activitatea sa literară a adoptat genul memorialistic, eseul, literatura pentru copii, articolele pentru prestigioase reviste europene și americane. Debutează în 1915 cu volumul de povești „Visătorul de vise”.

Din colecția de carte regală și achiziții am selectat câteva volume reprezentative, culminând cu opera sa excepțională, cu valoare documentară, „Povestea vieții mele” în trei volume.

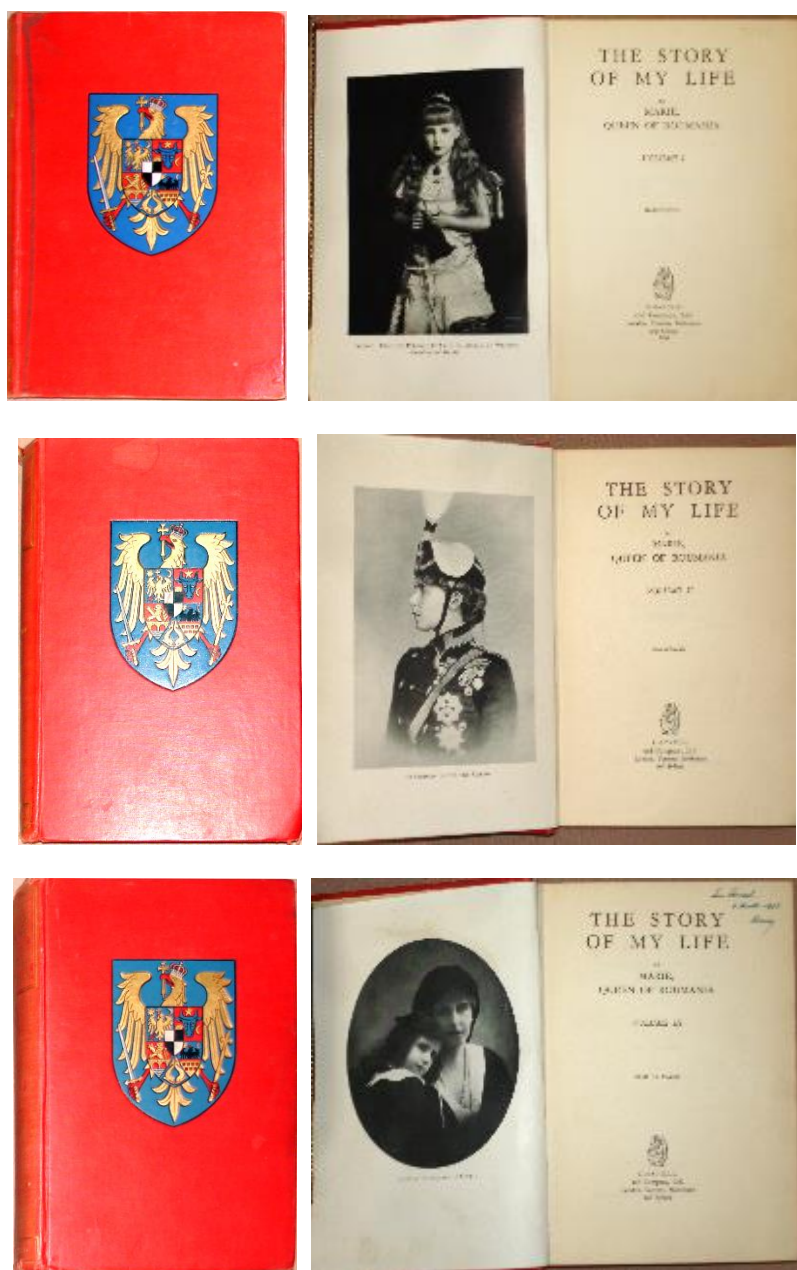

Fig. 7. Marie – Queen of Roumania, *The story of my life*, 1934.

Fig. 8. Elchenbach Marie Von, *Margarete*, 1899 – cu ex-libris Marie.

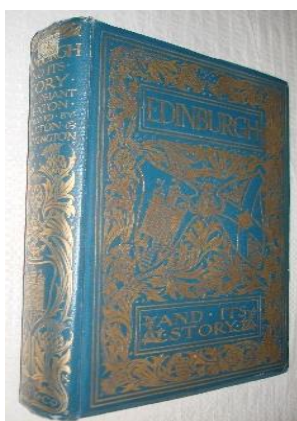

Fig. 9. Oliphant Smeaton, *Edinburgh and Its Story*, 1904, decorată cu motive vegetale aurite.

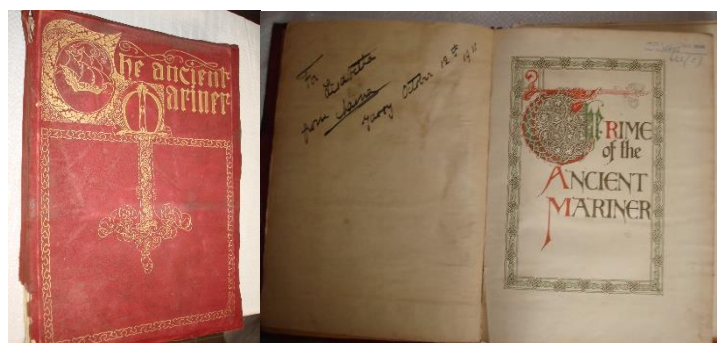

Fig. 10. *The ancient mariner*, dedicație „For Lisabetta, from Mama, Iassy, October, 12th, 1916” – copertă din piele cu ornamente aurite.

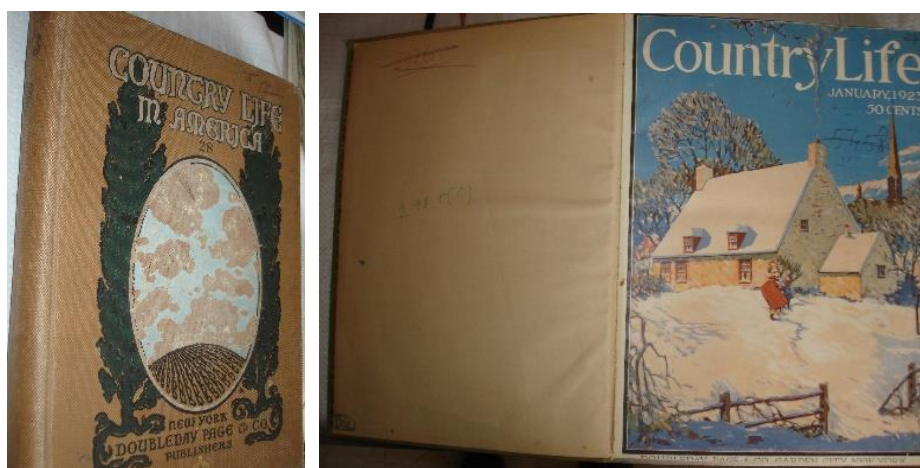

Fig. 11. Revista – Country Life, 1923.

Gravuri – Anton Kaindl (1872-1951). Gravurile din colecția muzeului, în număr de 81, realizate în acvaforte, au fost dăruite reginei Maria de către pictorul și graficianul elvețian Anton Kaindl (1872-1951), stabilit în țara noastră din 1921. Gravurile cu biserici și mănăstiri (75 de bucăți) sunt grupate într-o mapă care cuprinde o dedicație pentru regina Maria: „Majestății Sale, Reginei Maria a României, binevoitoare promotoare și protectoare a acestei lucrări, un omagiu foarte respectuos din partea autorului” și o prefață de Nicolae Iorga.

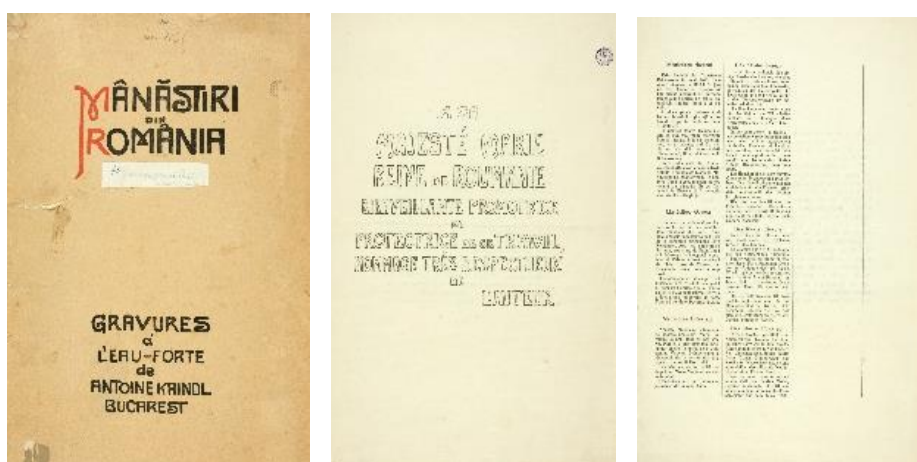

Fig. 12. Mapă gravuri.

Colecția mai cuprinde șase gravuri cu exterioare și interioare ale Castelului Bran, realizate în 1931.

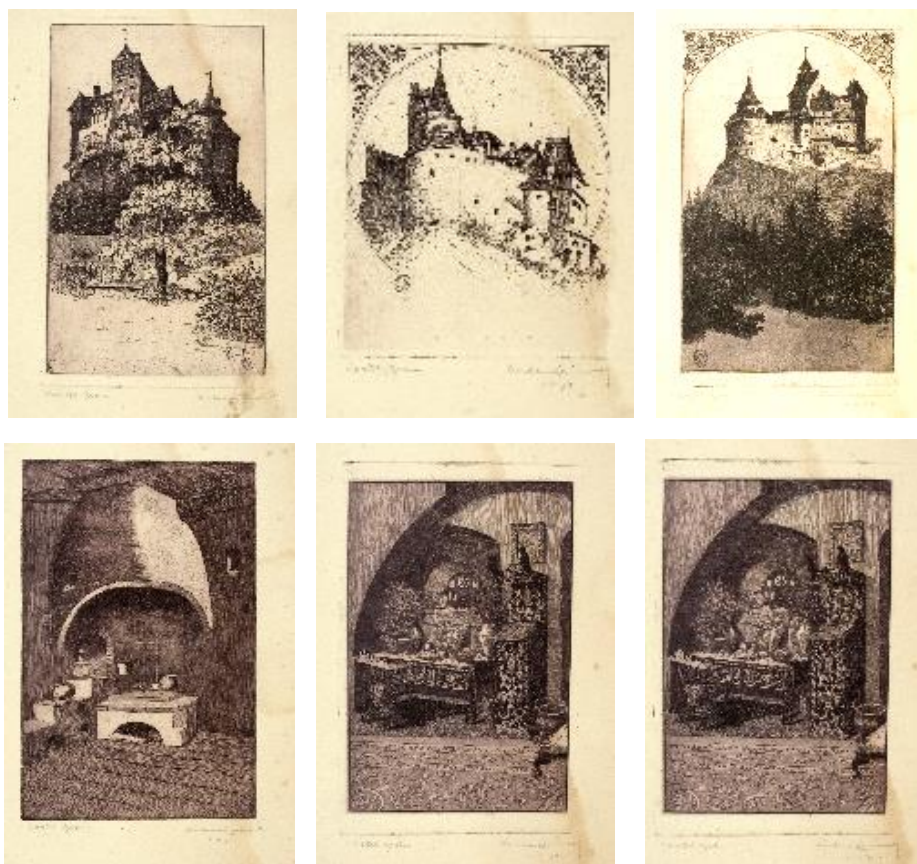

Fig. 13. Gravuri, Castelul Bran.

După afirmațiile criticilor de artă, care au cercetat viața artistului, reiese că Anton Kaindl a venit în România la invitația reginei Maria, impresionată de lucrările pe care le-a văzut, probabil la München, cu ocazia vreunei expoziții personale. Deoarece era invitatul reginei, artistul a fost găzduit într-una dintre încăperile Palatului Regal și a fost numit profesor la școlile confesionale catolice Sf. Iosif și Sf. Andrei din București de către episcopul Raymond Netzhamer, pentru a avea un venit stabil, cu ajutorul căruia să se întrețină.

Până la moartea sa, care a survenit la 2 august 1951, în București, Kaindl a străbătut ținuturile românești și le-a consemnat în imagini pitorești, schițe, acuarele și gravuri, cum sunt cele realizate la Balcic (1927, 1937), la Bran (1931), în Oltenia (1925-1939) și în Moldova (1932).

Fig. 14. Mănăstiri și biserici, Maramureș și Moldova.

Subiectele predilecte ale lucrărilor sale sunt legate de arhitectura tradițională românească, așezămintele și viața monahală, troițele ridicate la margine de drum, case, palate, schituri, pe scurt, toate monumentele arhitecturale care îi atrăgeau atenția în peregrinările sale. Lucrările lui Kaindl reflectă o fascinație aproape mistică pentru fiecare parte din ținuturile românești vizitate. Astfel se explică faptul că fiecare monument istoric, biserică de lemn, chilie și clopotniță, sunt desenate cu minuțiozitate, cu dorința de a nu scăpa niciun amănunt din detaliile construcțiilor rediate.

Valorificare. Valorificarea parțială a colecției de gravuri a artistului Anton Kaindl a fost realizată cu prilejul expoziției „Mănăstiri și biserici din România” cu ocazia Zilei Europei, de la Bruxelles. Expoziția a fost adusă în ianuarie 2019 la Reprezentanța Permanentă a României pe lângă UE din Bruxelles, urmând ca în luna mai 2019 expoziția să fie amenajată la sediul Consiliului UE din Bruxelles.

În luna iulie 2019 a fost vernisată expoziția „Regina Maria la Bran, gusturi și atmosferă regală”, o frumoasă colaborare între Muzeul Național Bran și Muzeul Județean Ialomița. Expoziția cuprinde 13 volume din colecția de carte regală. Alte 18 volume de carte cu valoare bibliofilă din colecția Muzeului Național Bran au fost expuse la Muzeul Județean „Aurelian Sacerdoțeanu” Vâlcea, cu prilejul expoziției „Regina Maria a României – artă regală în istoria Branului”, vernisată în 18 octombrie 2019.

Bibliografie

- MICU, EMIL, *Castelul Bran*, București, 1957.
MOLDOVEANU, AUREL, Ministerul Culturii, Centrul de Pregătire și Formare a Personalului din Instituțiile de Cultură, *Conservarea preventivă a bunurilor culturale*, București, 1999.
OPRIȘ, IOAN, *Cotrocenii oglindiți în imagini și tipărituri*, București, 1993.

ENGRAVINGS AND BOOKS FROM THE BRANNATIONAL MUSEUM COLLECTION

Abstract

The work „Engravings and books from the Bran National Museum collection” presents some of the books with bibliophile value and a series of engravings in etching made by Anton Kaindl, which are in the collection of the Bran National Museum, with reference to the conditions of organization, conservation and valorisation of the movable cultural heritage.